

Sygn. akt III AUa 70/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski (spr.)

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Joanna Baranowska

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 września 2015 r. w Ł.

sprawy **S. S. (1) i D. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o ustalenie ubezpieczenia

na skutek apelacji S. S. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 10 października 2014 r. sygn. akt V U 666/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 70/15

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 października 2014r. Sąd Okręgowy w Kaliszu oddalił odwołania S. S. (1) i D. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z 10 października 2014r. stwierdzającej, że D. W. nie podlega od 5 listopada 2012r. ubezpieczeniom społecznym, tj. emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu, jako pracownik w firmie (...), z powodu pozorności zawartej umowy o pracę.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zapadło w następującym stanie faktycznym:

S. S. (1) od lutego 2012r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą - studio fotograficzne (...) w P. pod O.. Z tytułu ubezpieczenia społecznego odprowadza za siebie składki od najniższej podstawy.

W maju 2012r. S. S. (1) zatrudniła w swoim zakładzie na stanowisku fotografa A. L.. Była to jej pierwsza praca, bez doświadczenia w pracy fotografa. Wynagrodzenie A. L. kształtowało się w wysokości „najniższego krajowego”. A. L. pracowała do końca października 2012r. Z pracy odeszła we trybie nagłym.

D. W. ma 63 lata, legitymuje się wykształceniem ogólnym, od 21 września 2011r. jest uprawniona do emerytury, która wynosi około 1100 zł miesięcznie. Pracował na różnych stanowiskach; była planszecistką, referentem ekonomicznym, referentem ds. kultury i oświaty, referentem administracyjnym, chałupnikiem, intendentem, pośrednikiem ubezpieczeniowym, doradcą finansowo – ubezpieczeniowym.

W dniu 5 listopada 2012 r. pomiędzy S. S. (1) i D. W. została zawarta umowa o pracę na czas nieokreślony na stanowisku fotografa w wymiarze pełnego etatu. Wynagrodzenie zostało określone jako 5.700 zł brutto a miejsce wykonywania pracy - S., (...).

W dniu 2 listopada 2012r. wystawione zostało D. W. zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy w zawodzie fotografa. W dniu 8 listopada 2012r. D. W. złożyła u pracodawcy kwestionariusz osobowy.

Od 13 listopada 2012r. D. W. przebywała na zwolnieniu lekarskim z powodu schorzeń ginekologicznych. We wrześniu 2013r. przeszła ona udar niedokrwienny mózgu. W dniu 31 maja 2013r. D. W. złożyła w L. H. podanie o urlop bezpłatny od 1 czerwca do 30 listopada 2013r., który został jej udzielony.

W listopadzie i grudniu 2012r. w zakładzie (...) pracowała A. K., jako wizażystka, z najniższym wynagrodzeniem krajowym. Od 1 stycznia 2013r. w L. H., jako wizażysta, pracuje brat S. W., również z wynagrodzeniem w kwocie minimalnej. Od 1 kwietnia 2013r. S. S. (1) zatrudniła, jako fotografa, D. Ż.. Legitymuje się on kilkunastoletnim stażem w tym zawodzie. Przed podjęciem pracy okazał się próbką swoich umiejętności fotograficznych. Przez okres pierwszych dwóch miesięcy pracował z wynagrodzeniem 4.000 zł i 4.200 zł brutto. Ustalono je w takiej wysokości w związku z tym, że pracownik miał pozostawać w dyspozycji pracodawcy również w ramach sesji wyjazdowych. Problemy rodzinne pracownika spowodowały, że z takiej dyspozycyjności zmuszony był zrezygnować. W chwili obecnej świadczy pracę jedynie w siedzibie firmy, a wynagrodzenie jego uległo zmniejszeniu do kwoty najniższego krajowego.

W 2012 roku S. S. (1) z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zanotowała stratę w wysokości 89.897,74 zł. Przychody kształtowały się następująco: luty – 1.100 zł, marzec – 0 zł, kwiecień – 1.240 zł, maj – 731 zł, czerwiec - 500 zł, lipiec - 0 zł, sierpień - 650 zł, wrzesień - 325 zł, październik - 1.219 zł, listopad - 813 zł, grudzień - 20.800 zł. Wygenerowane w skali roku koszty działalności wyniosły 94.647 zł. W dniu 15 listopada 2012r. S. S. (1) odpowiedziała na zapytanie ofertowe jednej z firm z siedzibą w L.. W rezultacie w grudniu 2012r. i styczniu 2013r. wykonała dla tej firmy sesję zdjęciową w L.. Z tego tytułu uzyskała wynagrodzenie w wysokości 18.000 zł.

S. S. (1) nie posiada żadnych, materialnych dowodów świadczenia pracy przez D. W. (umowy, kontrakty, rachunki).

Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom odwołujących, w których wskazywały na realność zawartej pomiędzy nimi umowy o pracę. Zdaniem Sądu zeznania odwołujących oraz zgromadzone dowody z dokumentów dają podstawę do przyjęcia, że rzeczywista wola stron przedmiotowej umowy o pracę nie odpowiadała treści ich oświadczeń, a zamiarem ich nie było nawiązanie stosunku pracy, lecz jedynie skonstruowanie dla D. W. warunków określających jej status jako pracownika w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego w postaci zasiłku chorobowego.

W konsekwencji powyższych ustaleń i wniosków Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołania są niezasadne. Zawarta w dniu 5 listopada 2012r. pomiędzy D. W. a S. S. (2) umowa o pracę była umową pozorną i jako taka jest nieważna w świetle art. 83 k.c. w zw. z art. 300 k.p. Z tego też powodu D. W. nie spełniała warunku do objęcia ubezpieczeniami społecznymi pracowników w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 205 z 2009r., poz. 1585 – tekst jednolity ze zm.), od 5 listopada 2012r., bowiem nie była osobą pozostającą w stosunku pracy zgodnie z art. 8 ust. 1 tej ustawy.

W apelacji S. S. (1) zaskarżyła ten wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i błędne przyjęcie, że w sprawie brak dowodów na to, iż postanowienia umowy o pracę zawartej przez odwołujące się były rzeczywiście realizowane, w sytuacji, gdy D. W. nie została upoważniona przez pracodawcę do podpisywania w jej imieniu dokumentów, a zdjęcia wykonane dla M. K. zostały udostępnione klientowi na serwerze i zapisane przez niego na płycie CD.

Ponadto, Sąd Okręgowy pominął tak istotne dla przedmiotowego rozstrzygnięcia okoliczności, jak to że S. S. (1) pilnie poszukiwała pracownika na stanowisko fotografa, miała stosowne zaplecze finansowe zabezpieczające wszelkie

koszty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej a rok 2012 był pierwszym rokiem działalności, kiedy dopiero pozyskiwała zlecenia i poniosła znaczne wydatki inwestycyjne na zakup sprzętu fotograficznego, wyposażenie studia oraz samochodu. D. W. zgłosiła gotowość do niezwłocznego świadczenia pracy i deklarowała, że jest osobą odpowiedzialną, dyspozycyjną, samodzielną i ma wiedzę w dziedzinie fotografii. D. W., wbrew twierdzeniom Sądu I instancji, opisał sprzęt fotograficzny, z których pracowała, zaś na etapie ubiegania się o pracę w L. H. przedłożyła zaświadczenie lekarskie o zdolności do pracy, natomiast poważnie podupała na zdrowiu dopiero we wrześniu 2013r. po udarze mózgu. Wcześniejsze dolegliwości ginekologiczne miały charakter przejściowy i nie wykluczały powrotu do aktywności zawodowej po wyleczeniu.

Apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna i stanowi jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu Okręgowego, który wydał trafne rozstrzygnięcie, znajdujące uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów prawnych.

Przede wszystkim wskazać należy, że objęcie ubezpieczeniem zarówno obowiązkowym, jak i dobrowolnym może nastąpić tylko wówczas, gdy osoba zgłaszana do ubezpieczeń spełnia określone warunki. Osoby posiadające tytuł do obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego, do obowiązkowego lub dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, a także ubezpieczenia wypadkowego wymienione są w przepisach art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 12 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r. Nr 205, poz. 1585 – tekst jednolity z późn. zm.). Z mocy wskazanych norm pracownicy podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu. Ubezpieczenie to powstaje z mocy prawa z chwilą nawiązania stosunku pracy, a wygasa z dniem jego ustania – art. 13 pkt 1 ustawy. Zgłoszenie do ubezpieczenia odnosi jednak swój cel tylko wtedy, gdy osoba zgłoszona jest pracownikiem, a więc gdy skutecznie nawiązany został stosunek pracy.

Zarówno w judykaturze jak i w doktrynie ugruntowany jest pogląd, że nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu osoba, która zawarła umowę o pracę dla pozorów, a więc w sytuacji, gdy przy składaniu oświadczeń woli obie strony miały świadomość, że osoba ta, określona w umowie jako pracownik, nie będzie świadczyć pracy, a druga strona, określona w umowie jako pracodawca, nie będzie z tej pracy korzystać. Pozorność umowy wzajemnej w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. występuje wówczas, gdy strony umowy składając oświadczenia woli nie zamierzają osiągnąć skutków, jakie prawo wiąże z wykonywaniem tej umowy. Przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem – art. 22 § 1 k.p. O tym, czy strony istotnie nawiązały umowę o pracę nie decyduje zatem formalne zawarcie (podpisanie) umowy nazwanej umową o pracę, lecz faktyczne i rzeczywiste realizowanie na jej podstawie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy – przede wszystkim świadczenie pracy przez pracownika z zamiarem wykonywania obowiązków pracowniczych, czyli świadczenie pracy podporządkowanej, w charakterze pracownika, w czasie i miejscu oznaczonym przez pracodawcę. Tym samym w odniesieniu do umowy o pracę pozorność polega na tym, że strony nie zamierzają osiągnąć skutków wynikających z tej umowy, a określonych w art. 22 k.p. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2008r., I UK 223/07, LEX nr 442836, wyrok z dnia 5 października 2006r., I UK 120/06, OSNP 2007/19-20/294, M. Raczkowski „Pozorność w umownych stosunkach pracy” Lewis-Nexis, W-wa 2010, s. 200-202).

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela jednoznacznie wynika, że pomiędzy D. W. a S. S. (1) prowadzącą firmę (...) doszło do zawarcia umowy o pracę, która to umowa nie była faktycznie realizowana. Prawidłowość ustaleń Sądu w tym zakresie potwierdzają w istocie zarówno zeznania odwołujących, jak i pozostały materiał dowodowy zgromadzony w sprawie. W powyższych okolicznościach nie można zatem zgodzić się z twierdzeniami odwołującej, że umowa miała charakter realny, a strony łączył stosunek pracy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w świetle ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, istnieją podstawy do przyjęcia w rozpoznawanej sprawie pozorności umowy o pracę, w rozumieniu art. 83 § 1 k.c., zawartej pomiędzy odwołującymi. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wykazał pozorność spornej umowy o pracę. W rozpoznawanej sprawie istnieją także podstawy do przyjęcia – jak słusznie stwierdził również Sąd I instancji - że obu stronom spornej umowy o pracę przyświecał jedynie cel zapewnienia odwołującej świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

D. W. została zatrudniona na stanowisku fotografa, miała świadczyć pracę w miejscu i czasie określonym przez pracodawcę, za którą miała otrzymywać określone w umowie wynagrodzenie. Odwołujące jednak nie wykazały, że D. W. codziennie w określonych godzinach i miejscu, w pełnym wymiarze czasu, świadczyła pracę na rzecz L. H. w granicach powierzonych obowiązków i stanowiska. Odwołujące poza sprzecznymi zeznaniami co sprzętu fotograficznego, jakim miała posługiwać się D. W. w miejscu pracy, nie przedstawiły żadnych dowodów świadczących o wykonywaniu zatrudnienia przez odwołującą od 5 do 12 listopada 2012r. (od 13 listopada 2012r. D. W. przebywała na zwolnieniu lekarskim). Nie sposób natomiast przyjąć, że o fakcie świadczenia pracy na rzecz płatnika miały świadczyć dokumenty w postaci zaświadczenia o zdolności do pracy czy kwestionariusza osobowego. Dokumenty te nie stanowią dowodu na faktyczne świadczenie pracy przez odwołującą.

Ponadto, jak słusznie uznał Sąd Okręgowy, zatrudnienie D. W. nie było uzasadnione i podyktowane rzeczywistą potrzebą zaangażowania nowego pracownika. S. S. (1) twierdziła, że konieczność zatrudnienia nowego fotografa wynikała z faktu rezygnacji z pracy A. L.. Tymczasem w sytuacji, gdy D. W. po tygodniu zatrudnienia stała się niezdolna do pracy, a S. S. (1) wiedziała, że będzie realizować w grudniu 2012r. i styczniu 2013r. duże zlecenie sesji fotograficznej w L., nowego fotografa zatrudniła dopiero od 1 kwietnia 2013r.

W ocenie Sądu wynagrodzenie odwołującej określone w umowie na 5.700 zł brutto było rażąco wygórowane i nieadekwatne do rodzaju powierzonych jej obowiązków i posiadanego stażu pracy, w szczególności, że zatrudniony na miejsce D. W. D. Ż., legitymujący się kilkunastoletnim stażem w zawodzie fotografa, przez pierwsze dwa miesiące pracował z wynagrodzeniem 4.000 zł i 4.200 zł brutto i miał pozostawać w dyspozycji pracodawcy również w ramach sesji wyjazdowych. Kiedy problemy rodzinne spowodowały, że z takiej dyspozycyjności zmuszony był zrezygnować jego wynagrodzenie uległo zmniejszeniu do kwoty najniższego krajowego. Również pozostali pracownicy firmy (...) zatrudnieni w spornym okresie, tj. A. K., wizażystka i brat S. W., także wizażysta, pracowali z wynagrodzeniem w kwocie minimalnej.

Wobec powyższych okoliczności, Sąd Okręgowy zasadnie uznał, że strony skonstruowały określoną sytuację prawną dla potrzeb uzyskania przez D. W. świadczeń z ubezpieczenia społecznego, a łącząca strony umowa o pracę była w istocie umową pozorną i z mocy prawa nieważną, a to w myśl art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. Tym samym D. W. od dnia zawarcia umowy o pracę z S. S. (2) tj. od 5 listopada 2012r. nie podlegała z tytułu tego zatrudnienia ubezpieczeniom społecznym w myśl art. 6 ust. 1 i art., art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 205 z 2009r., poz. 1585 – tekst jednolity ze zm.).

W tym stanie rzeczy, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację oddalił.

Przewodniczący: Sędziowie: